

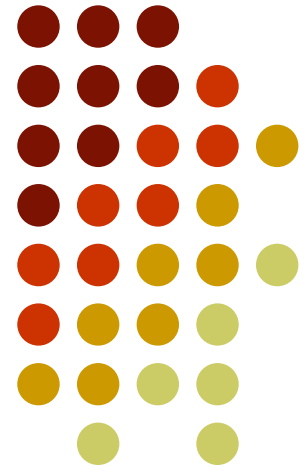
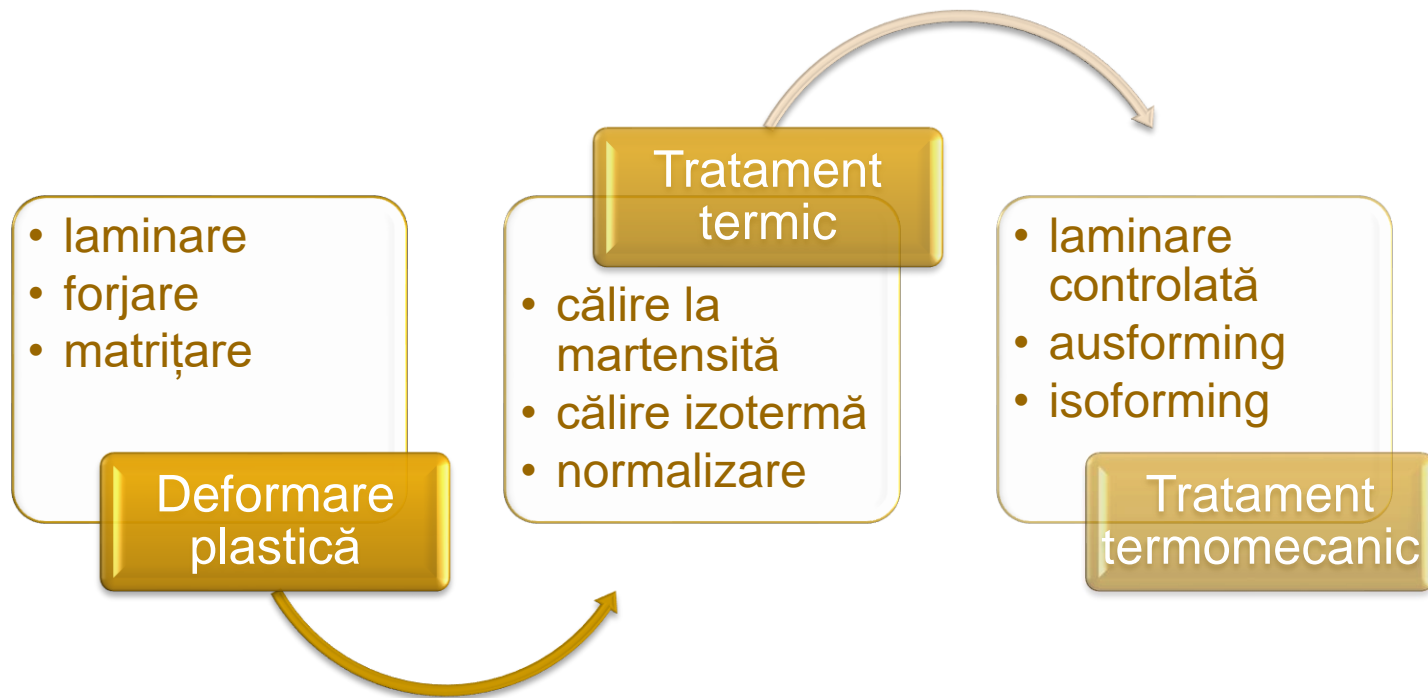
PROCEDEE NECONVENȚIONALE DE PROCESARE A MATERIALELOR

Cum putem obține materiale cu proprietăți mecanice superioare?

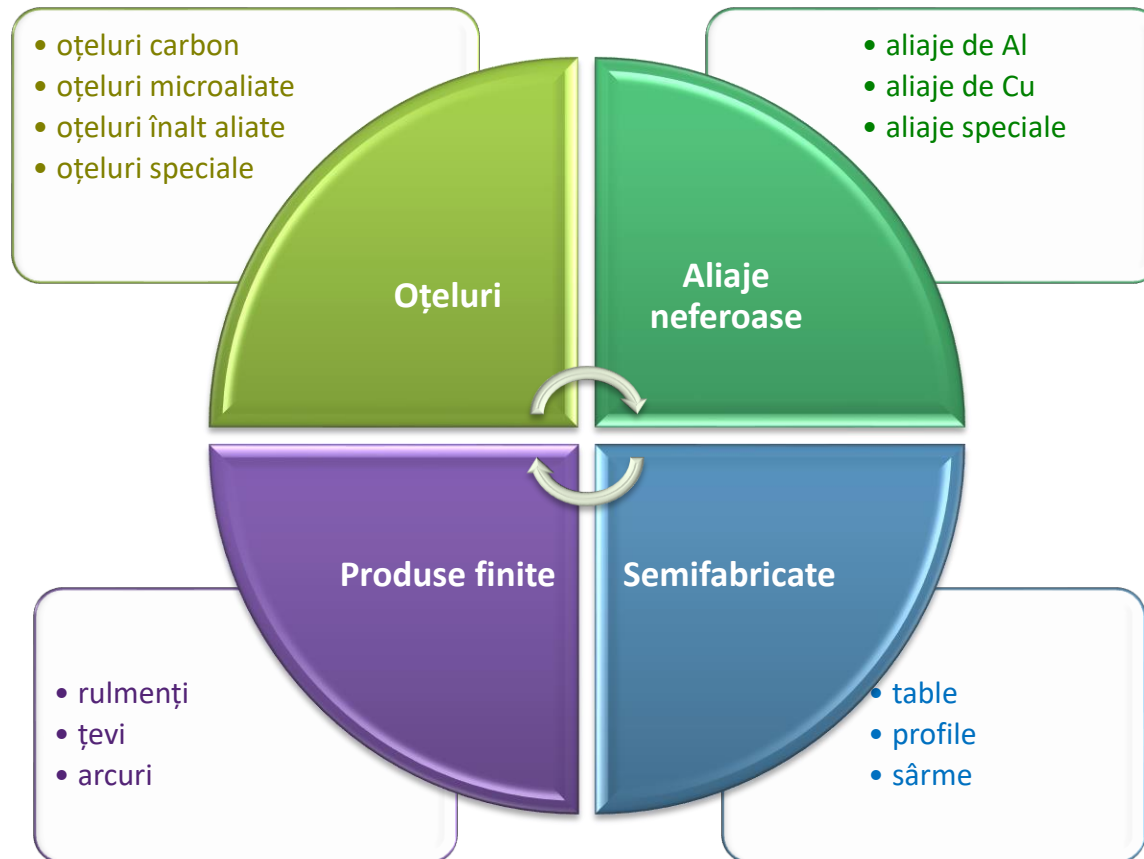
- Aliere
- Tratamente termice
- Deformare plastică

Definirea procedeeelor neconvenționale de procesare a materialelor

Aplicații ale procedeeilor neconvenționale de prelucrare

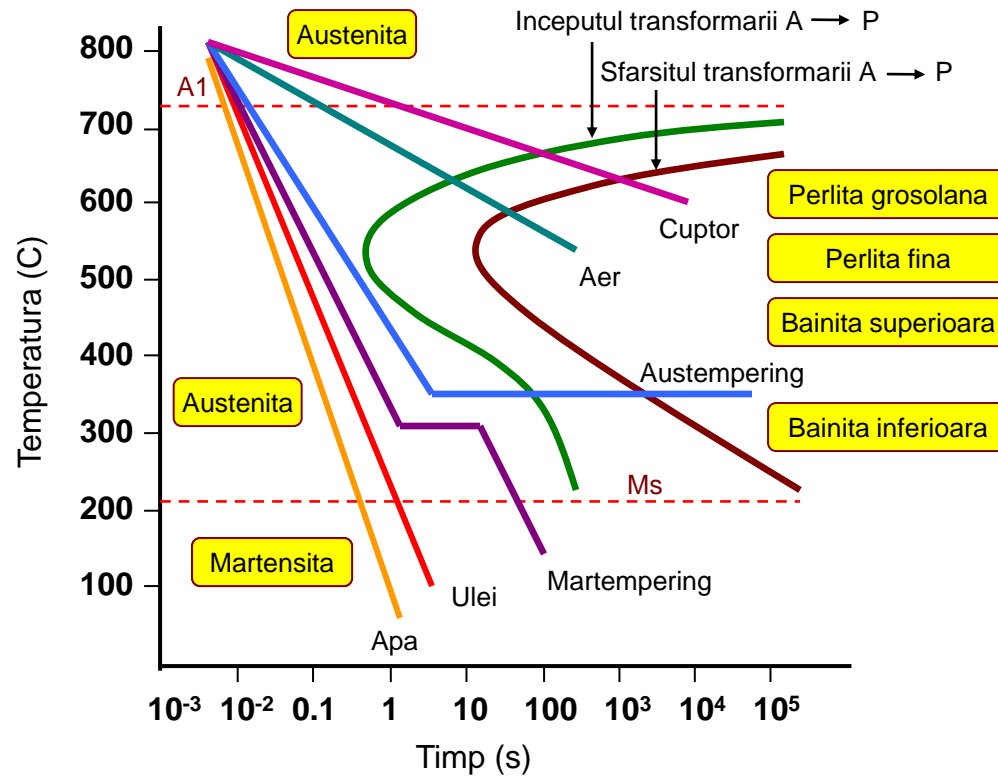

Efecte ale procedeele neconvenționale de prelucrare a materialelor

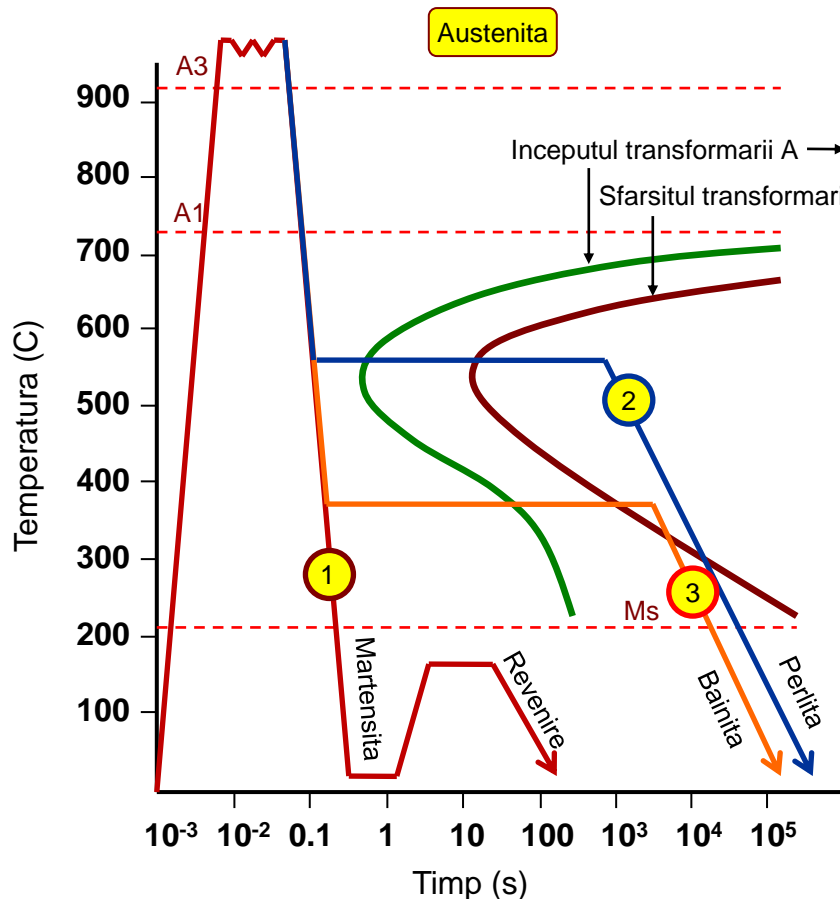

Scopul tratamentelor termomecanice este realizarea unui complex de proprietăți mecanice și tehnologice superior, altul decât cel obținut prin tratamente termice convenționale

Prima componentă: tratamentul termic

A doua componentă: deformarea plastică (I)

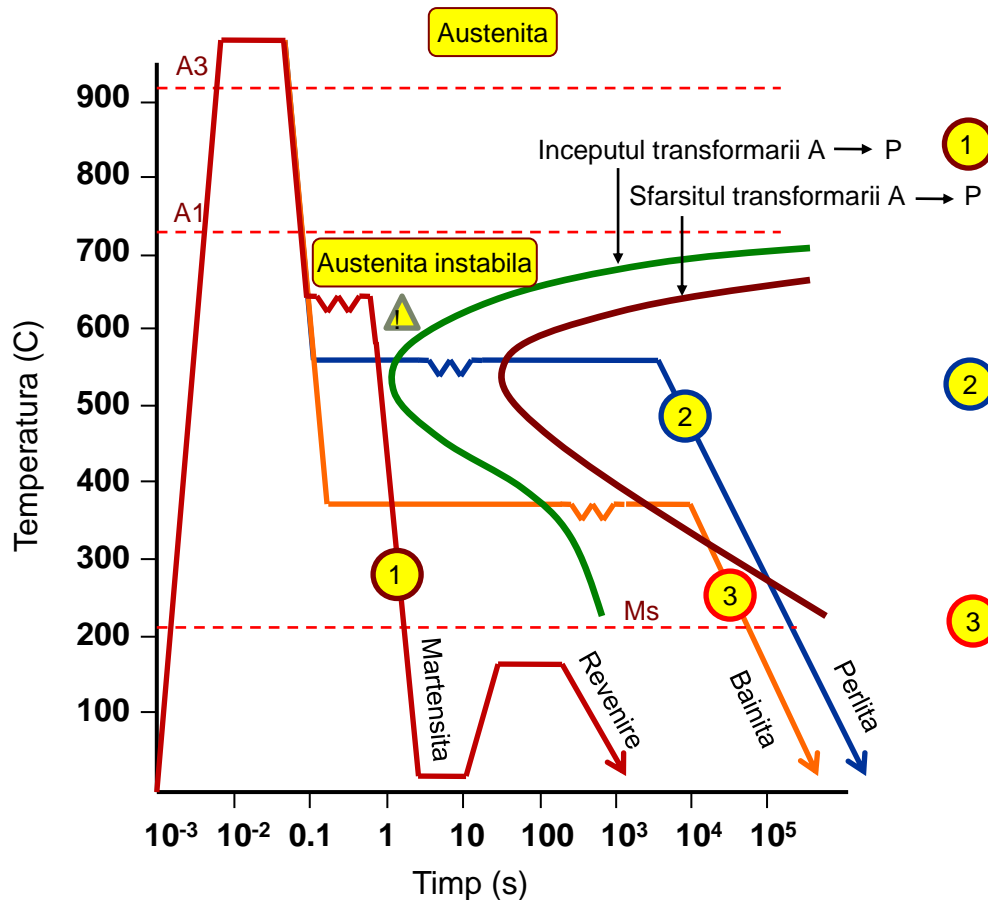
1 TTM de temperatură înaltă propriu-zis cu călire la martensită - TTMTI

2 TTM izoterm de temperatură înaltă la perlită - TTMIzTIP

3 TTM izoterm de temperatură înaltă la bainită - TTMIzTIB

Dacă deformarea plastică are loc în domeniul austenitei stabile
➡ un Tratament Termomecanic de Temperatură Înaltă (TTMTI)

A doua componentă: deformarea plastică (II)

1 Tratament termomecanic de temperatură joasă propriu-zis cu călire la martensită - TTMTJ

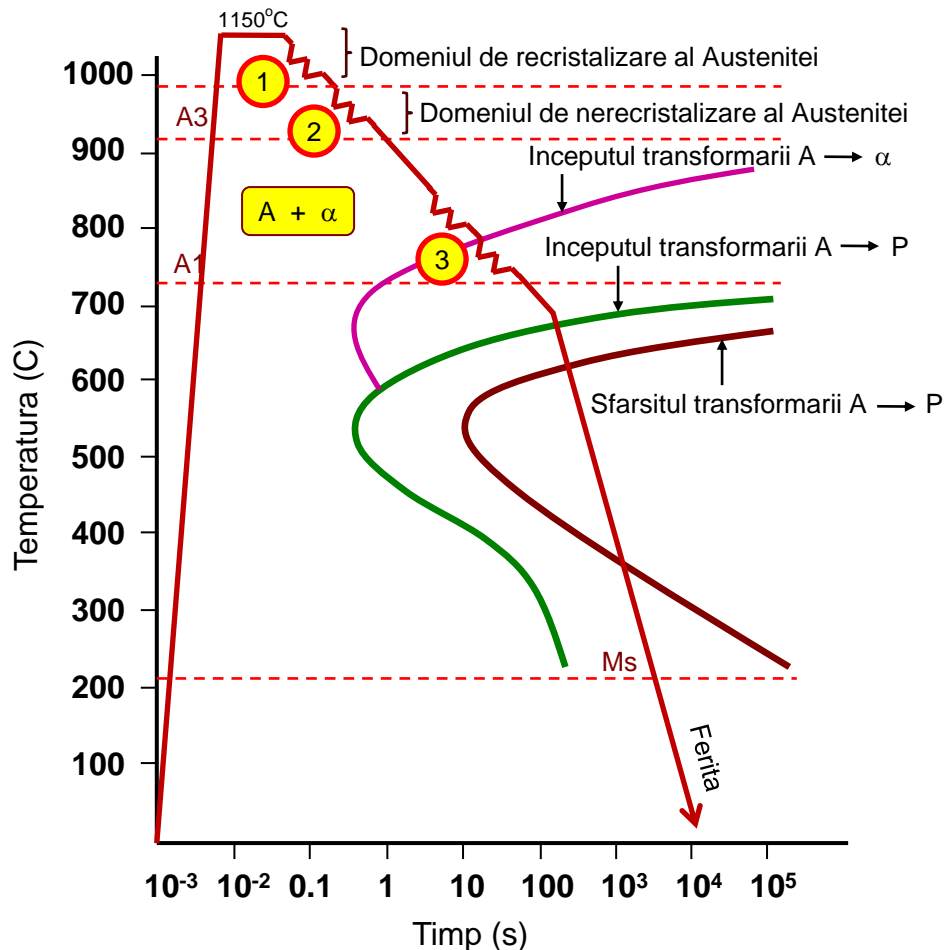
2 Tratament termomecanic izoterm de temperatură joasă la perlita - TTMizTJP

3 Tratament termomecanic izoterm de temperatură joasă la bainită - TTMizTJB

Dacă deformarea plastică are loc în domeniul austenitei instabile
→ un Tratament Termomecanic de Temperatură Joasă (TTMTJ)

A doua componentă: deformarea plastică (III)

1 Deformare plastică în domeniul de recristalizare al austenitei

2 Deformare plastică în domeniul de nerecristalizare al austenitei

3 Deformare plastică în domeniul bifazic Austenită + Ferită (A + α)

⚠ Laminarea controlată se aplică numai oțelurilor feritice microaliate

Dacă deformarea plastică are loc atât în domeniul austenitei stabile cât și în domeniul bifazic A + α → Laminare Controlată (LC)

ROLUL DEFORMĂRII PLASTICE

- × De a finisa structura prin mecanismele de restaurare si recristalizare (meta)dinamice si/sau statice
- × De a introduce defecte de structură – în special dislocatii - care să modifice cinetica transformării ulterioare din timpul tratamentului termic
- × De a modifica morfologia si proportia fazelor si constituentilor structurali (Austenită reziduală, Martensită, Perlită, Bainită, Carburi)

Principiul și mecanismul TTM

Definiție

- ansamblul operațiilor de deformare plastică, încălzire și răcire realizate în diferite succesiuni tehnologic posibile

Principiu

- crearea unei structuri de defecte corespunzătoare unei mari densități de dislocații distribuite specific prin deformare

Mecanism

- îmbunătățirea proprietăților mecanice ca rezultat al finisării structurale

Parametri tehnologici

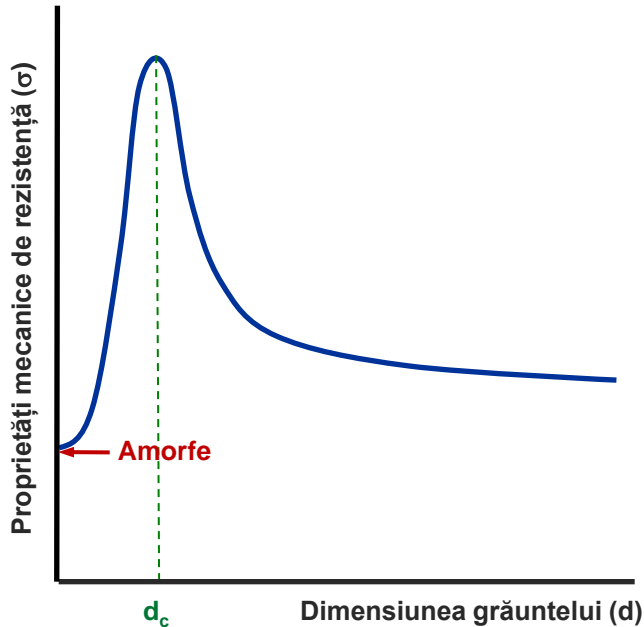
- temperatura de deformare T_d : gradul de deformare ε
- temperatura și timpul menținerii postdeformaționale τ

Imbunătățirea proprietăților prin finisare structurală

Creșterea proprietăților mecanice de rezistență are loc după legea Hall-Petch

$$\sigma_c = \sigma_{co} + \frac{K}{\sqrt{d}}$$

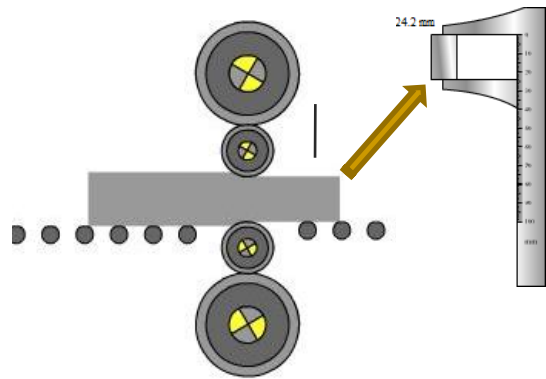
σ_c [MPa] este limita de curgere determinată de finisarea structurală
 σ_{co} [MPa] este limita de curgere inițială a materialului
 d [μm] este dimensiunea grăuntelui
 K este o constantă de material determinată experimental

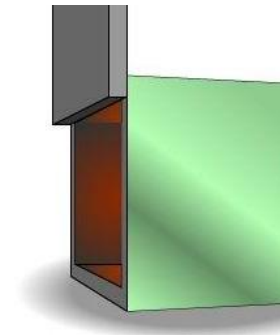
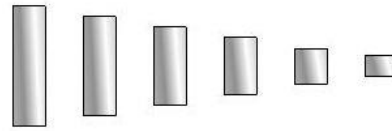
Finisarea granulației asigură nu numai creșterea proprietăților de rezistență (σ_r , σ_c , HV), ci și menținerea celor de plasticitate (A_u , Z)

Imbunătățirea proprietăților mecanice de rezistență are loc până la o valoare critică d_c a dimensiunii grăuntelui

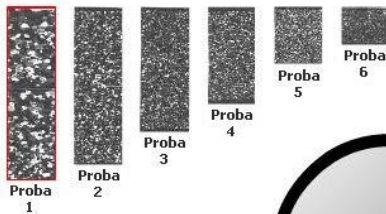
Experiment

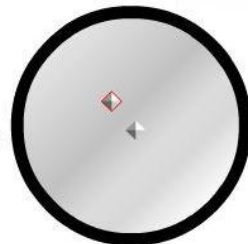
Laminare

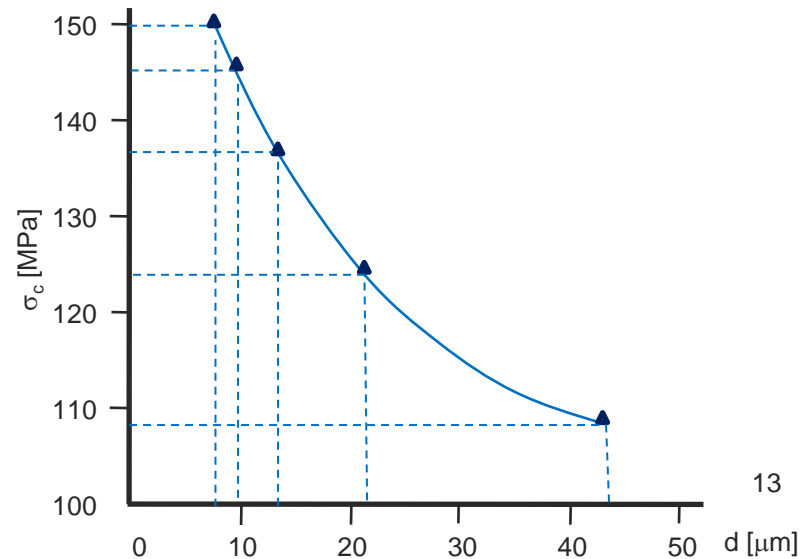
Recristalizare

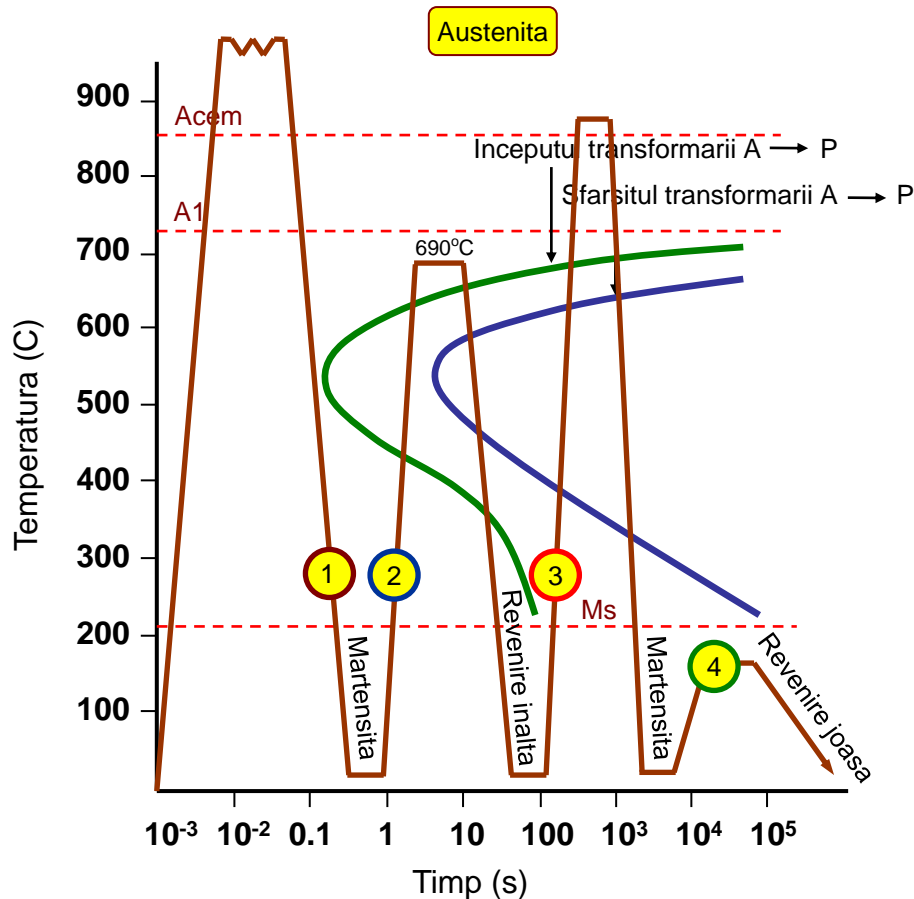
Duritatea urmei selectate: 34,4 HV

Duritate HV $\sim \sigma_c/3$

Aplicație: TTM al oțelului de rulmenți

- 1 Călire la martensită din caldul deformării plastice
- 2 Revenire înaltă 690°C-8h pentru precipitarea fin dispersă a carburilor
- 3 Călire finală la martensită
- 4 Revenire finală

Tratamentul descris se numește tratament termomecanic ereditar - TTME

Rezultat: conținutul de A_{rez} a scăzut de la 14 - 16% la 3,5%; durabilitatea (L_{10}) a crescut cu 60%

Exemple

Oțel	TTM	σ_r (daN/mm ²)	A_u (%)	KCU (J/cm ²)	K_{pf} (J/cm ²)
55SiMnCr10	TTMTI	180 ↗ 214	4 ↗ 17	-	-
35CrVNi30	TTMTJ	180 ↗ 290	2 ↗ 6	-	-
36SiMn20	TTMIzTIP	78 ↗ 89	14 ↗ 22	79 ↗ 101	39 ↗ 60
36SiMn20	TTMIzTIB	93 ↗ 112	8 ↗ 14	66 ↗ 82	8 ↗ 14
38VCr10	TTMIzTJP	76 ↗ 98	25 ↘ 21	56 ↗ 117	10 ↗ 70
37CrNi30	TTMIzTJB	126 ↗ 142	7 ↗ 16	-	16 ↗ 23
08MoVNbMn20	LC	67	21	155	$T_k = -95^\circ\text{C} !!$
RUL1	TTME	$A_{rez} = 16 \searrow 3,5\%$		$L_{10} \nearrow 60\%$	

Finisarea grăuntelui de austenită prin procese de recristalizare

Grăuntele de austenită:

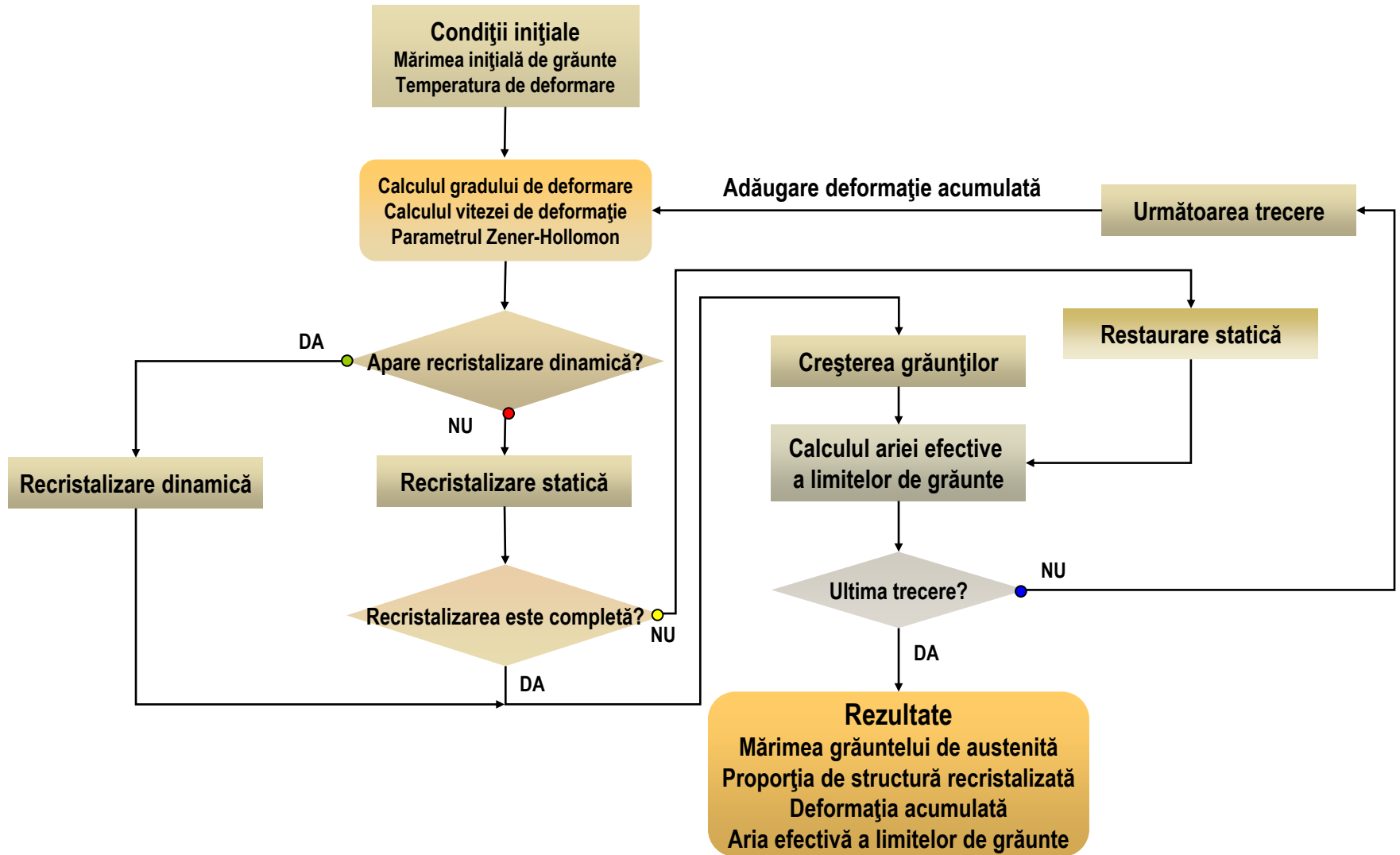
- **Determină fundamental desfășurarea transformărilor ulterioare**
- **Decide gradul de finisare al produșilor de transformare: α , P, B, M**
- **Contribuie la obținerea proprietățile mecanice finale**

Mecanismele finisării structurale

- **Restaurarea și recristalizarea dinamică ce au loc în timpul deformării plastice la cald**
- **Recristalizarea statică și metadinamică la menținerea postdeformațională**
- **Precipitarea fin dispersă a compușilor chimici care împiedică creșterea grăunților**

Algoritmul de calcul al mărimii grăuntelui austenitic în timpul laminării la cald

Poate fi controlată granulația?

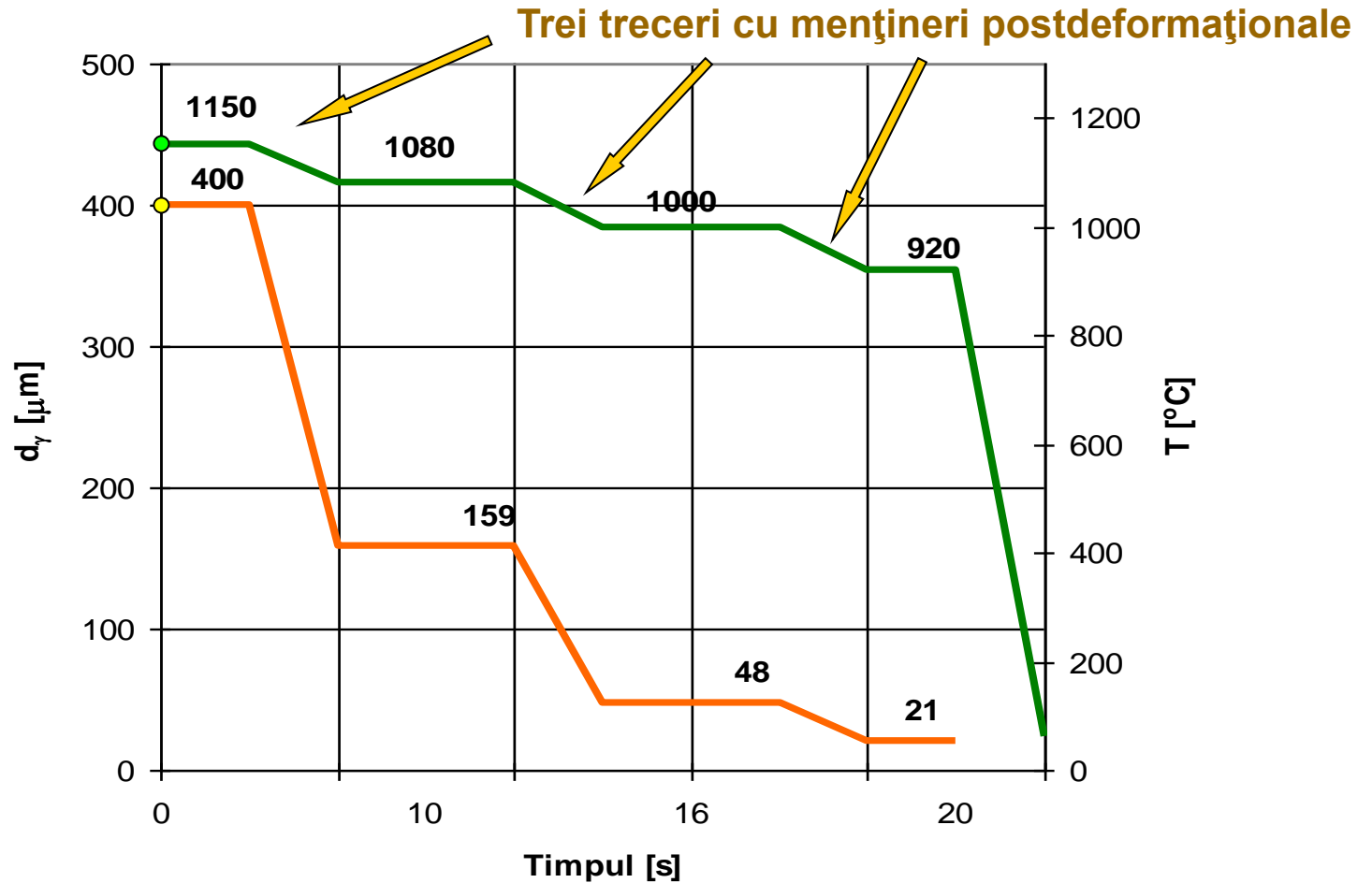
Oțel cu 0,12%C; 0,25%Si; 1,4%Mn

Exemplu de calcul

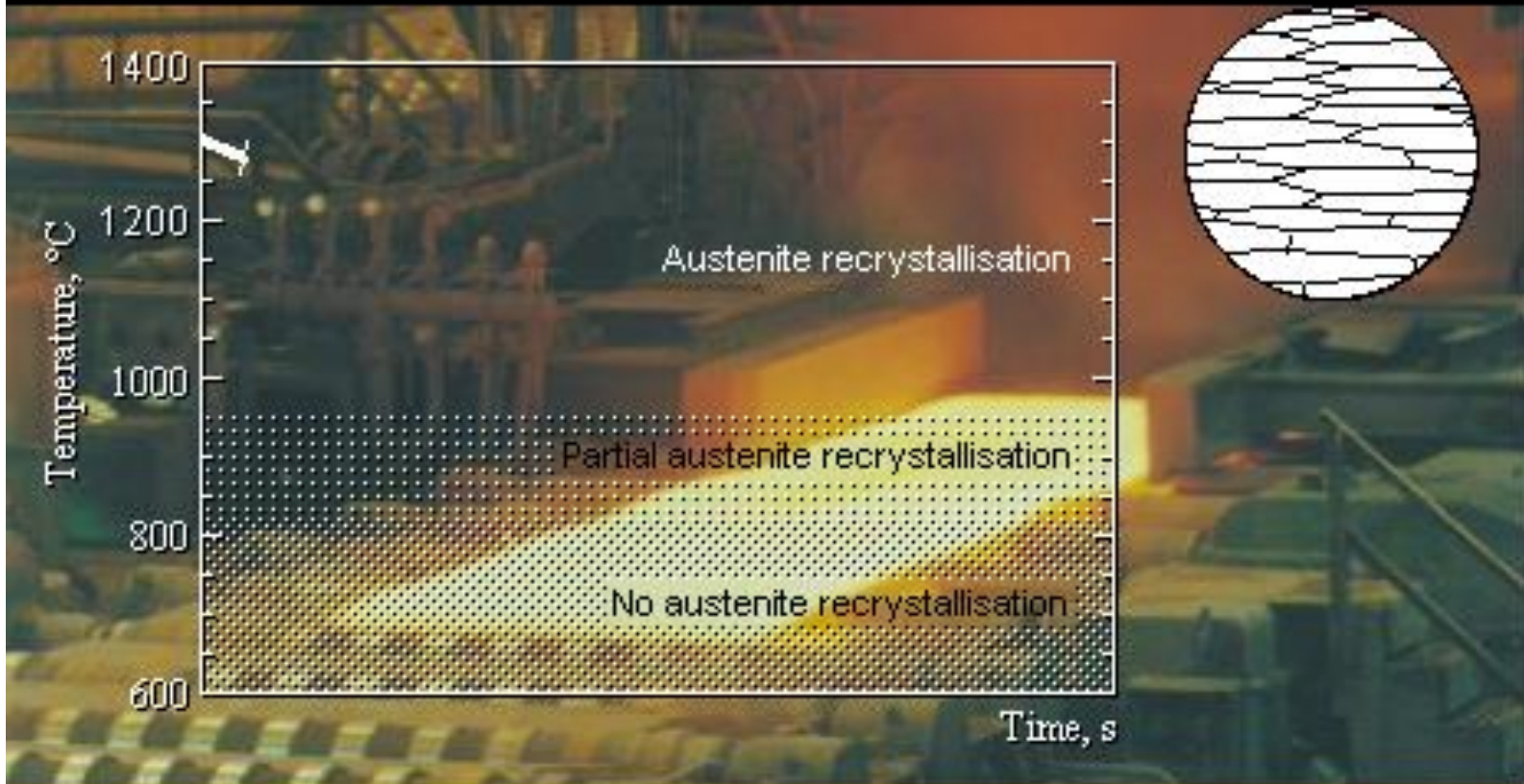
h _o [mm]	h [mm]	R [mm]	N [rot/min]	τ [s]	d _o [μm]	T _{IL} [°C]	T _{SL} [°C]	ε	ε [s ⁻¹]	Q _{def} [kJ/mol]	ε _p	ε _D (0,7ε _p)	ε* (0,8ε _p)	t _{0.5} [s] (ε<ε*)	d _{γRS} [μm] recr	t _{ment} [s]	X _{recr}	Δε	T _{ment} [°C]	K _{γcres}	d _c [μm]	d _{γ final} [μm]	S _g [μm ⁻¹]	
Uniformizare temperatura				0	400	1150																		
7.5	6.3	425	125	4	400	1150	1080	0.17	42.95	312	0.90	0.63	0.72	16.5	158.8	2	0.01	0.17	1080	3.9E+16	0	159	0.0057	
Mentineră																								
6.3	5.5	425	143	11	159	1080	1000	0.31	106.45	312	0.80	0.56	0.64	1.4	48.4	1	0.29	0.22	1000	1.7E+15	0	48	0.0256	
Mentineră																								
5.5	5	425	157	17	48	1000	920	0.31	150.72	312	0.60	0.42	0.48	0.8	21.4	0	0.00	0.31	920	1.7E+15	0	21	0.0562	
Mentineră																								
Racire				150		60																		

Evoluția mărimii grăuntelui de austenită deformată plastic la cald prin laminare

Temperature = 1276°C

Grains flattened by plastic deformation

Simulation: Hot rolling

Thermo-mechanical controlled rolling

Restart

Inceputul laminării la cald: $T_{IL} = 1300^{\circ}\text{C}$; grăunți se alungesc în direcția laminării

Temperature = 1236°C

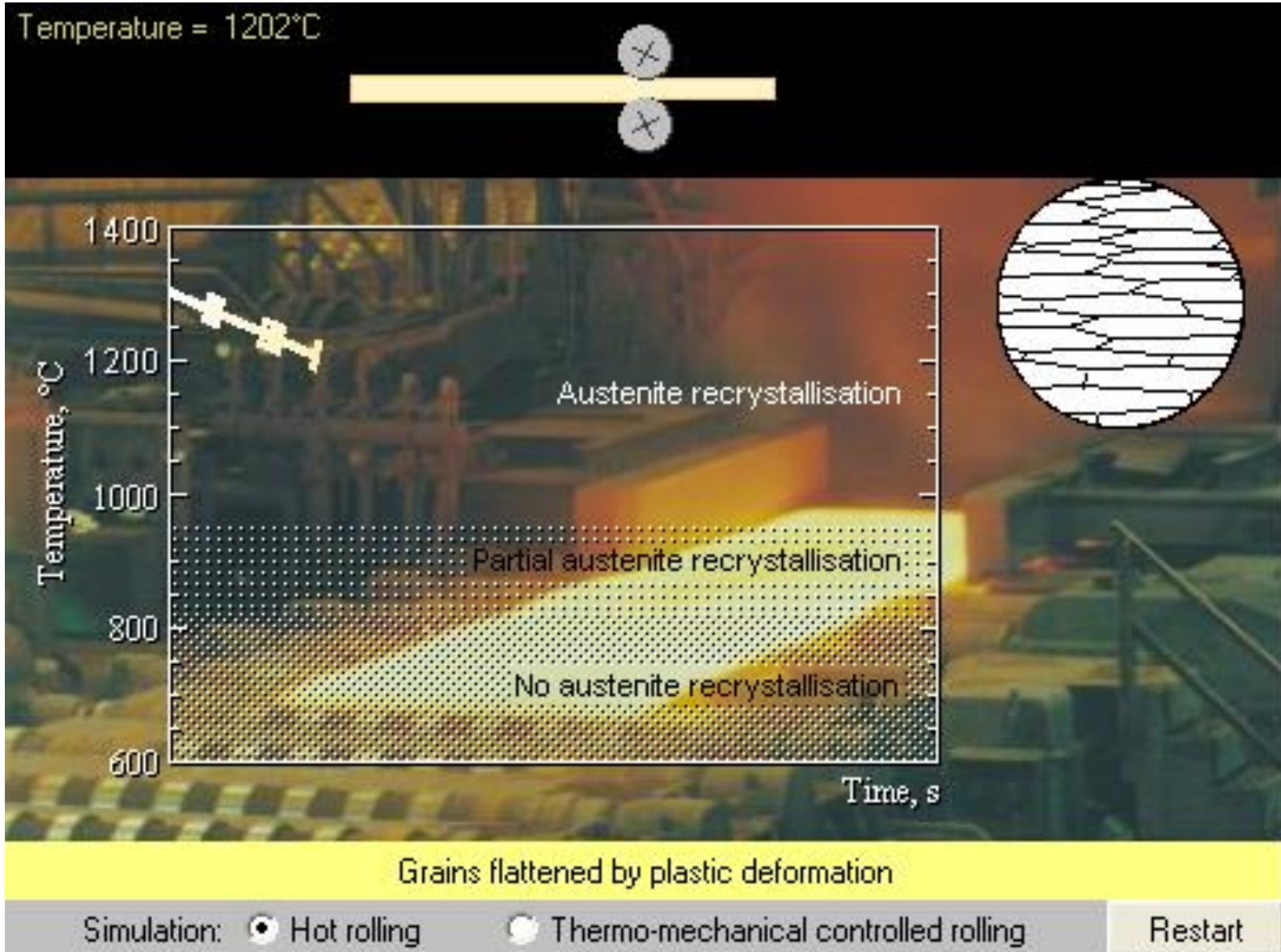
Grains flattened by plastic deformation

Simulation: Hot rolling

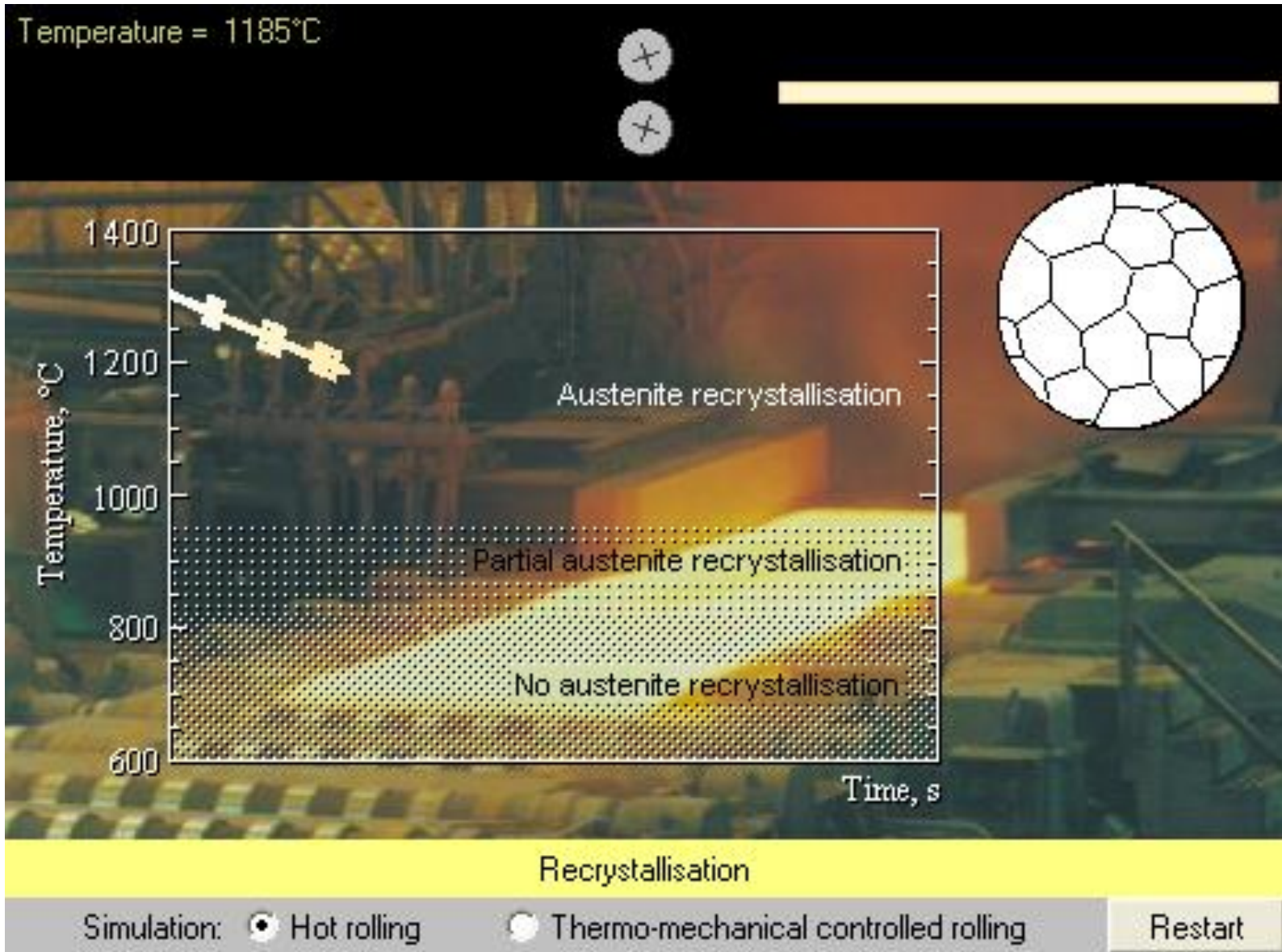
Thermo-mechanical controlled rolling

Restart

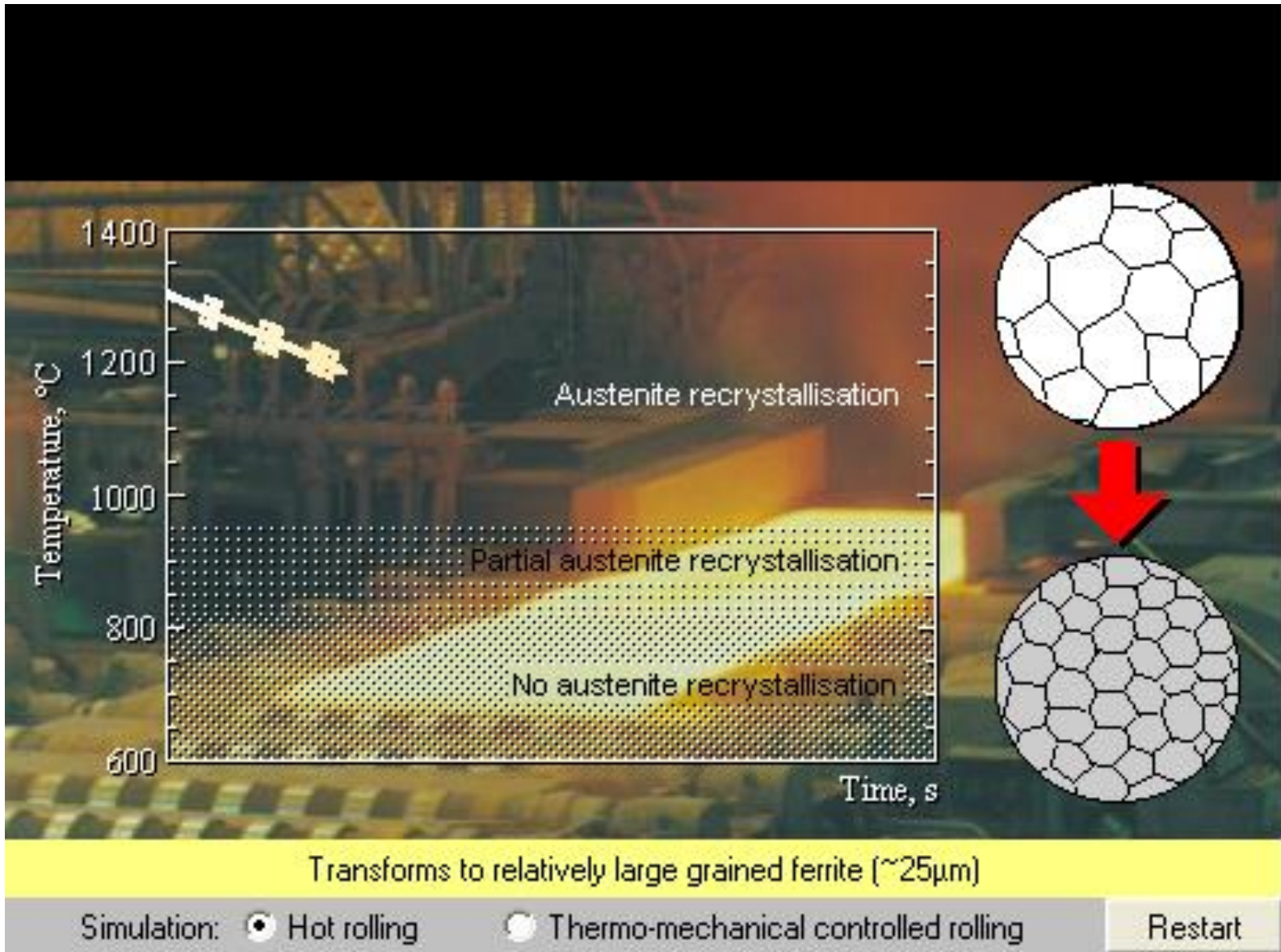
A doua trecere: $T_L = 1236^\circ\text{C}$; structura prezintă grăunți alungiți

Continuarea laminării la cald: $T_L \approx 1200^\circ\text{C}$; structura prezintă grăunți alungiți

Menținere postdeformațională, recristalizarea austenitei ⇒ grăunți echiacși (mari)

Transformarea austenitei recristalizate într-o ferită relativ mare

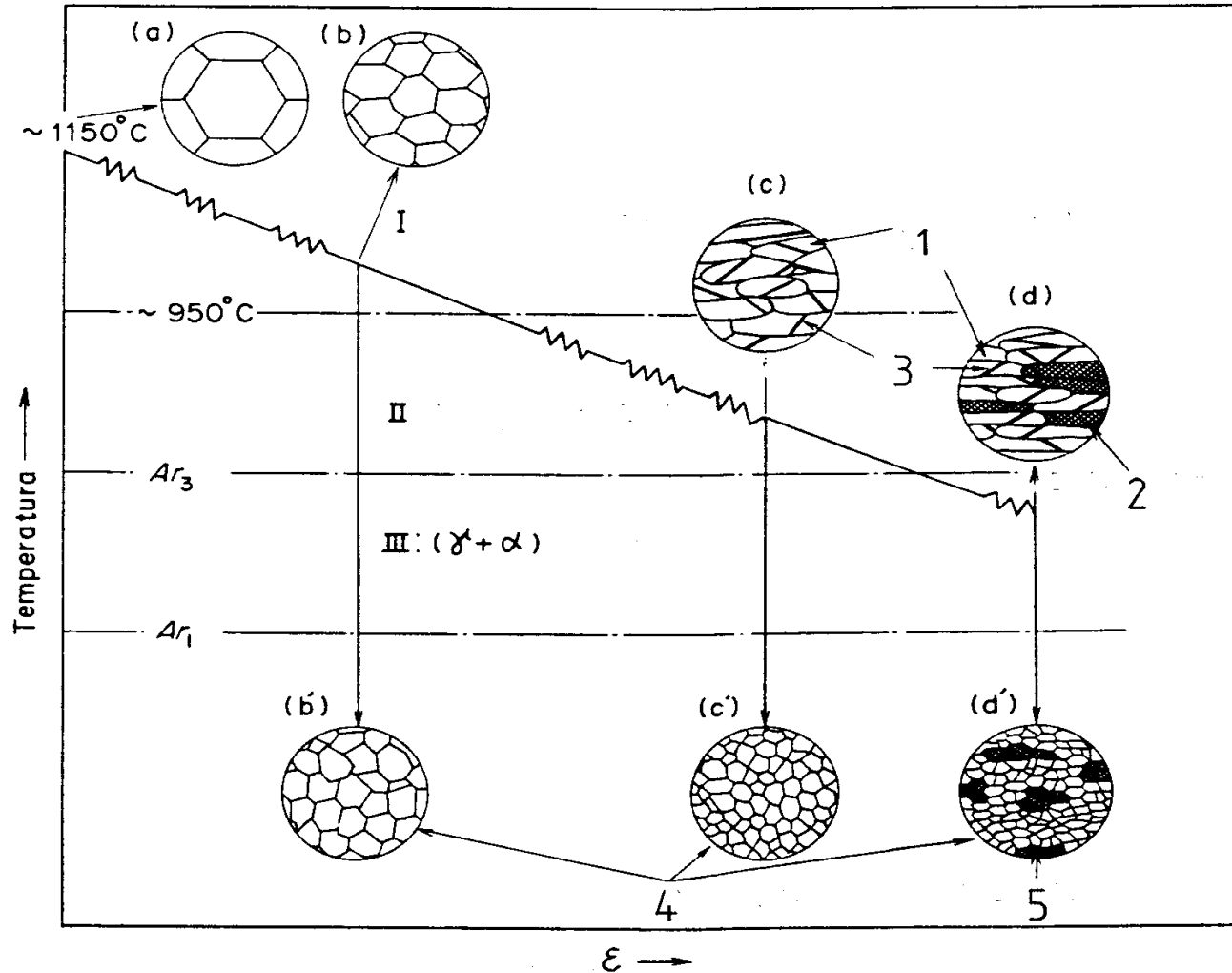
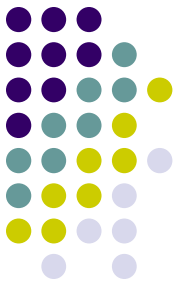
Laminare controlată

- Un TTM ce constă în laminarea la cald în domeniul de recristalizare al austenitei, răcire până în domeniul bifazic și laminare, urmată de transformarea austenitei la structură ferito-perlitică fină și uniformă
- Structura finală depinde de mărimea grăuntelui de austenită obținut după diferitele stadii ale laminării controlate

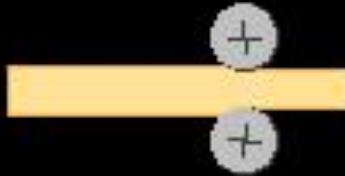
Scopul laminării controlate

- Obținerea unei structuri feritice finisate care să determine creșterea rezistenței mecanice și a tenacității, cu ameliorarea fragilității la temperaturi negative a oțelurilor feritice
- Laminarea controlată se aplică oțelurilor feritice de înaltă rezistență slab aliate – High Strength Low Alloys (HSLA), cu $< 0,1\%C$, aliate cu Si și Mn și microaliate cu Nb, V, Al

Evolutia structurii in timpul laminarii controlate

Temperature = 1174°C

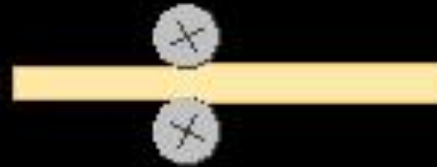
Grains flattened by plastic deformation

Simulation: Hot rolling

Thermo-mechanical controlled rolling

Inceputul laminării controlate: $T_{IL} = 1200^{\circ}\text{C}$; grăunți se alungesc

Temperature = 1135°C

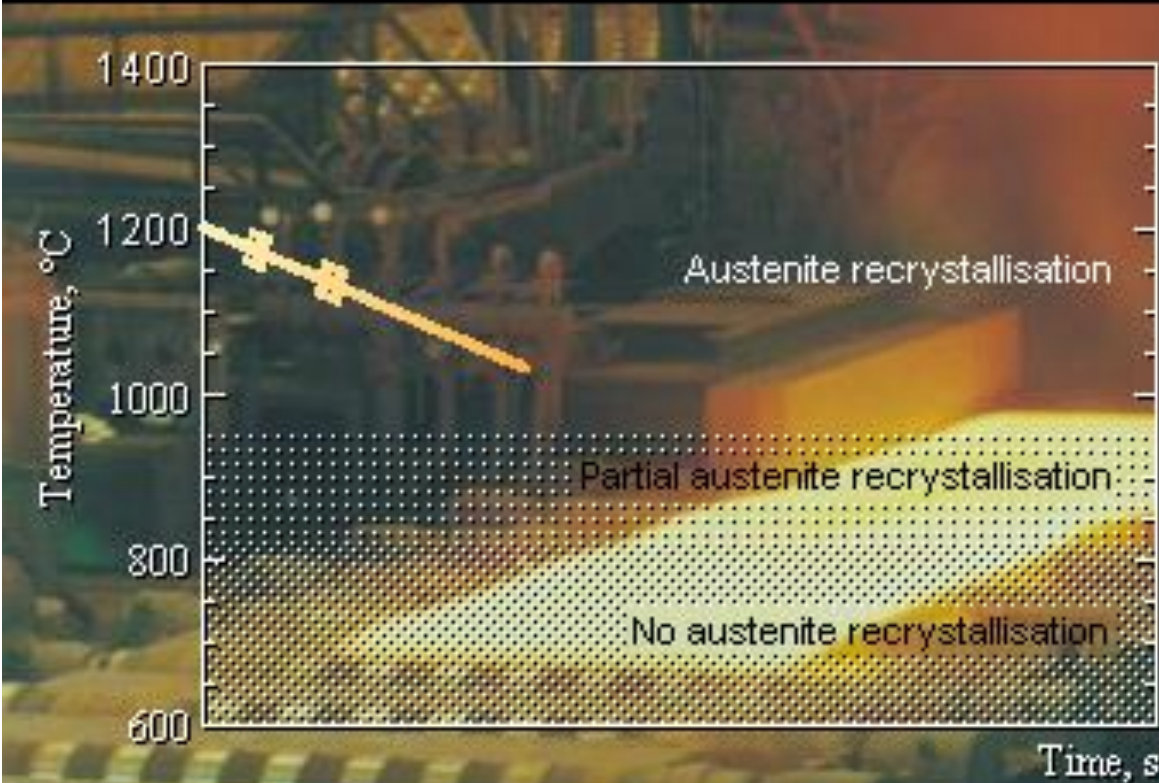
Grains flattened by plastic deformation

Simulation: Hot rolling

Thermo-mechanical controlled rolling

A doua trecere: $T_L = 1135^\circ\text{C}$; structura prezintă grăunți alungiți

Temperature = 1030°C

Holding period...

Simulation: Hot rolling

Thermo-mechanical controlled rolling

Menținere postdeformațională, recristalizarea austenitei → grăunți grosolani

Temperature = 787°C

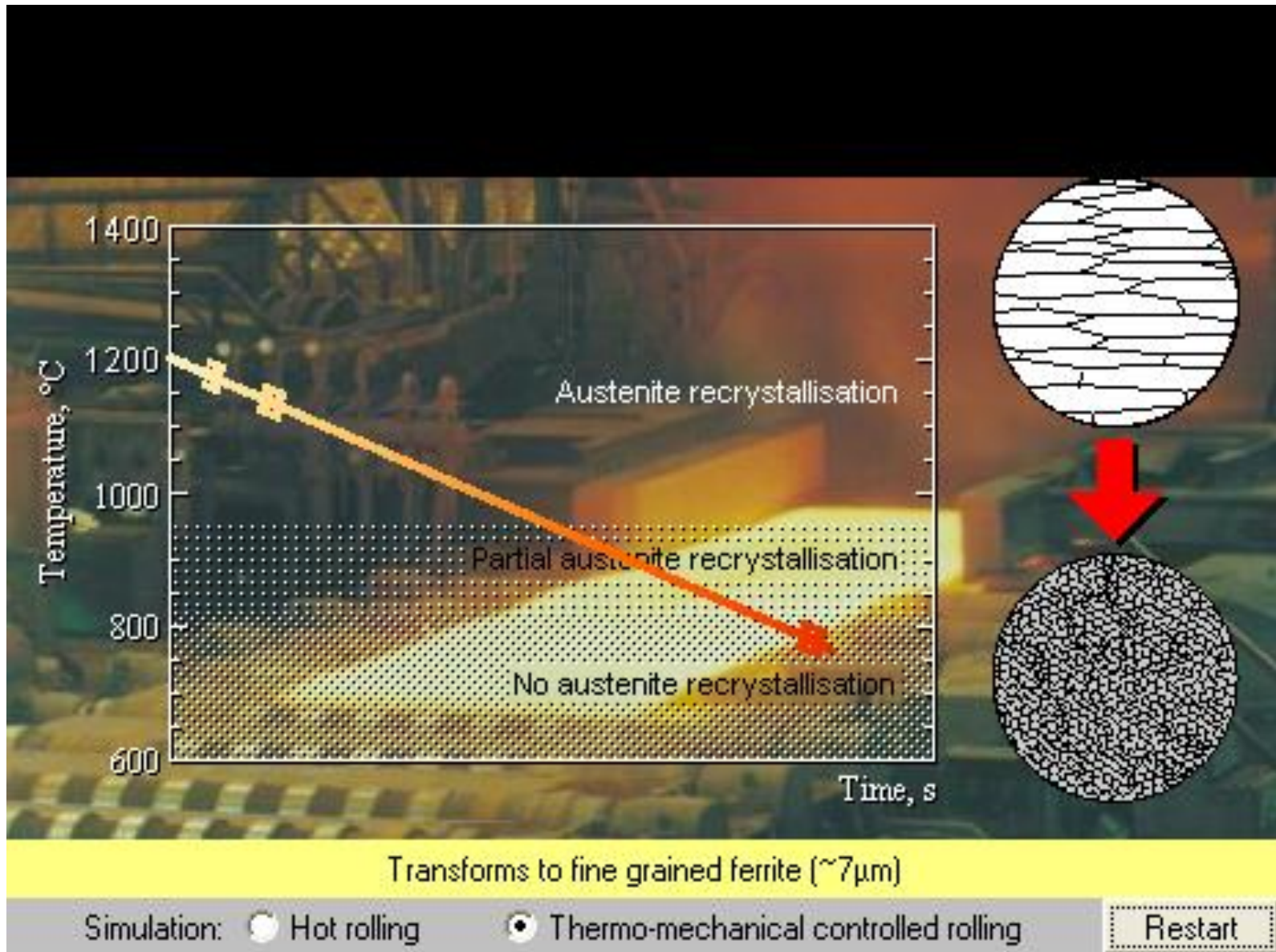

Grains flattened by plastic deformation

Simulation: Hot rolling

Thermo-mechanical controlled rolling

Răcire controlată până în domeniul de nerecristalizare al austenitei ($\approx 820^{\circ}\text{C}$)

Sfârșitul laminării ($\approx 780^\circ\text{C}$) și transformarea austenitei într-o ferită finisată

Laminarea clasică vs. laminarea controlată

- **Laminarea clasică începe și sfârșește în domeniul de recristalizare al γ ; ca urmare se obține un grăunte austenitic mare care trece într-un grăunte de ferită relativ mare**
- **Laminarea controlată începe în domeniul de recristalizare al austenitei, dar se termină în domeniul bifazic $\gamma + \alpha$; transformarea ulterioară $\gamma \rightarrow \alpha$ determină un grăunte de ferită finisat**